

Raad voor de Praktijkopleidingen

Jaarverslag 2025

Koninklijke Nederlandse
Beroepsorganisatie
van Accountants

Juni 2026

Koninklijke Nederlandse
Beroepsorganisatie
van Accountants

Nederland rekt op zijn accountants.

De leden van de Koninklijke NBA vormen een brede, pluriforme beroepsgroep van ruim 22.000 professionals werkzaam in de brede accountantspraktijk, bij de overheid, als intern accountant en in het management van organisaties. Integriteit, objectiviteit, vakbekwaamheid en zorgvuldigheid, vertrouwelijkheid en professionaliteit zijn essentiële beginselen voor iedere accountant. De Koninklijke NBA helpt accountants hun cruciale rol in de maatschappij te vervullen, nu en in de toekomst.

Dit document bevat bladwijzers, hyperlinks en navigatiebuttons.

 Adobe Acrobat bladwijzers - toetsencombinatie 'Ctrl-b'

 Tekst is een intern document- of externe hyperlink

 Naar inhoudsopgave

 Vorige pagina

 Volgende pagina

© 2026 Koninklijke NBA

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij door middel van druk, fotokopieën, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande toestemming van de NBA.

Inhoudsopgave

Hoofdstuk	Pagina
Voorwoord	5
Inleiding	6
1. Governance en organisatie van de RPO	7
1.1 Taken en positionering	7
1.2 Samenstelling	7
1.3 Vergaderingen en accenten	8
1.4 Werkgroepen	8
2. De praktijkopleiding in 2025	10
2.1 Trainees	10
2.2 KWAK 1.0 – Quick Wins	12
2.3 KWAK 2.0 – Integratie theorie en praktijk	13
2.4 Innovaties en experimenten	13
2.5 Duurzaamheid en CSRD	14
2.6 ICT-verdieping	15
2.7 ZZP-trainees	15
2.8 Integriteit, fraude en generatieve AI	15
2.9 Managementinformatie	16
2.10 Onregelmatigheden	16
3. Toezicht en kwaliteitsborging	18
3.1 Uitgangspunten van het toezicht	18
3.2 Doorontwikkeling van het toezicht in 2025	18
3.3 Resultaten toezicht 2025	19
3.4 Overdracht stagebureau BPC	19
3.5 Thema: ZZP	20
3.6 Toezicht op aanbieders	20
3.7 Professionele leer- en ontwikkelcultuur	20
4. Examinering	23
4.1 Het geïntegreerde slotexamen	23
4.2 De Examencommissie Geïntegreerd Slotexamen	24
4.3 Ontwikkelingen binnen het examenstelsel	24
4.4 Kwaliteitsontwikkeling	25
4.5 Klachten, bezwaren en onregelmatigheden	27
5. De staat van de praktijkopleiding	29

Voorwoord

Een woord vooraf bij deze nieuwe editie van het jaarverslag van de Raad voor de Praktijkopleidingen. Ditmaal van de voorzitter ad interim, die het stokje overnam van een bevlogen en betrokken voorzitter. Ook langs deze weg dank voor de acht mooie jaren in de Raad.

Een woord van mijn voorganger dat we dit jaar zeker in ere hebben gehouden en veelvuldig hebben toegepast, is co-creatie. Want samen komen we tot meer inzichten en verdere ontwikkeling in de praktijkopleiding: samen met alle stakeholders en, niet in de laatste plaats, met alle trainees.

Dit jaarverslag biedt een korte – en zeker niet uitputtende – weergave van de thema's waar we in 2025 volop mee bezig zijn geweest en die ook in 2026 zullen doorgaan. En dat is niet voor niets. De ontwikkelingen in het beroep gaan pijlsnel. Neem bijvoorbeeld artificiële intelligentie (AI): niet slechts een containerbegrip, maar iets wat zich concreet afspeelt binnen de beroepsgroep, in het brede werkveld en in de maatschappij.

De ontwikkelingen waar de RPO gedurende 2025 aan heeft gewerkt vloeien voort uit het verleden en het heden, en stoppen niet na vandaag. Stip aan de Horizon, het beroepsprofiel en de eindtermen, maar ook ontwikkelingen in de maatschappij en steeds sneller opvolgende trends en gebeurtenissen – nationaal en internationaal – vragen blijvende scherpzinnigheid en wendbaarheid.

De integratie van de theorieopleiding en de praktijkopleiding is een van de toonaangevende ontwikkelingen die momenteel speelt. Met de nieuwe themagerichte eindtermen en het vernieuwde beroepsprofiel wordt bezien hoe theorie en praktijk beter op elkaar kunnen aansluiten en hoe de samenwerking daarop kan worden aangepast. Deze ontwikkeling zal in 2026 volop

spelen en verder vorm krijgen. Daarbij worden de inzichten en ervaringen vanuit innovaties en experimenten in het onderwijs benut, zodat de opleiding voor trainees toekomstbestendig is, een stevig kwalitatief fundament kent, studeerbaar is en aantrekkelijk blijft.

Kijken Wat Anders Kan is voortgezet. In dialoog met stagebureaus en trainees zijn de ervaringen met de portfoliosite opgehaald om gerichte feedback te krijgen en deze mee te nemen in de verdere doorontwikkeling van de portfoliosite en de informatievoorziening daaromheen.

In 2026 zal de RPO in samenwerking met de stagebureaus kijken naar hoe we het leren van onze trainees nog beter kunnen ondersteunen. We houden de ontwikkelingen op het gebied van duurzaamheid in de gaten en spelen hierop in. Daarnaast passen we ons toezicht op aanbieders van onderdelen van de praktijkopleiding aan, zodat nog duidelijker wordt waar welke verantwoordelijkheden liggen. Tot slot zullen we actief participeren in het programma van de NBA waarin wordt gezocht naar een construct voor samenwerking en regie tussen alle betrokken partijen rondom de geïntegreerde eindtermen.

Op naar de volgende stappen. Samen komen we verder.

Jenneke Spijkerboer

Voorzitter ad interim
Raad voor de Praktijkopleidingen

Inleiding

De Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (NBA) is op grond van artikel 47 van de Wet op het accountantsberoep verantwoordelijk voor het praktijkgedeelte van de accountantsopleiding. De uitvoering van deze taak is gemandateerd aan de Raad voor de Praktijkopleidingen (RPO).

De praktijkopleiding vormt daarbij het brugdeel tussen theoretische vorming en zelfstandig beroepsmatig functioneren. Binnen deze opleiding ontwikkelt de trainee zich in authentieke beroepssituaties onder begeleiding van een praktijkbegeleider en wordt hij of zij beoordeeld op voortgang en eindniveau. De opleiding wordt afgesloten met het geïntegreerde slotexamen.

De RPO ziet toe op de kwaliteit, samenhang en betrouwbaarheid van dit stelsel. Daarbij staat centraal dat trainees zich ontwikkelen tot startbekwame accountants, overeenkomstig de door de Commissie Eindtermen Accountantsopleiding (CEA) vastgestelde eindtermen.

Deze jaarrapportage informeert het NBA-bestuur en de CEA over de bereikte resultaten en ontwikkelingen over:

- de governance en organisatie van de RPO;
- de praktijkopleiding in 2025;
- de uitkomsten van toezicht en kwaliteitsborging;
- de Examencommissie en de examinering;
- en de (voorlopige) speerpunten voor 2026.

1. Governance en organisatie van de RPO

1.1 Taken en positionering

De RPO is verantwoordelijk voor de inrichting en borging van de praktijkopleiding. Dit betekent concreet dat de Raad:

- ondermandaten verleent aan erkende stagebureaus;
- toezicht houdt op de uitvoering van de praktijkopleiding;
- aanbieders van praktijkopleidingsonderdelen accrediteert;
- toeziet op de kwaliteit van het geïntegreerde slotexamen;
- en beleidsmatig inspeelt op ontwikkelingen in het accountantsberoep.

Het stelsel is zo ingericht dat stagebureaus primair verantwoordelijk zijn voor de uitvoering van de praktijkopleiding. Zij dragen zorg voor:

- passende werkzaamheden voor trainees;
- deskundige begeleiding en beoordeling;
- een intern kwaliteitssysteem;
- en periodieke zelfevaluatie.

De rol van de RPO is om vast te stellen of deze verantwoordelijkheid aantoonbaar en consistent wordt ingevuld en waar nodig bij te sturen. Daarbij legt de Raad verantwoording af aan het NBA-bestuur en informeert het via deze jaarrapportage relevante betrokkenen.

1.2 Samenstelling

De RPO bestond op 31 december 2025 uit:

- drs. J. (Jenneke) Spijkerboer RA (interim voorzitter)
- drs. C.J.H.M. (Chantal) van Bussel RA (vicevoorzitter)
- P.A.A.M. (Patrick) van Belkom AA
- W. (Wim) de Leeuw MGA RA
- drs. J.J. (Jurgen) Makelaar RA
- mr. drs. S. (Suzanne) Overes RA MRE

met als assessoren:

- Willem van der Heijden (assessor AA Accountancy-MKB)
- Daniëlle de Jongh (assessor RA Assurance)

De RPO werd daarbij vanuit het NBA bureau ondersteund door:

- B. (Barry) van Brenk (secretaris)
- I. (Ilonka) Tichelaar (senior beleidsmedewerker)
- T. (Tharik) Moussa (beleidsmedewerker)
- F. (Fleur) Sikkens (senior beleidsmedewerker)

De laatste benoemingstermijn van het voorzitterschap van de heer drs. R.M. (Remko) Renes RA is in de loop van 2025 verlopen. Aangezien er destijds geen onmiddellijke opvolger is benoemd is het interim-voorzitterschap aan Jenneke Spijkerboer overgedragen, die deze functie gedurende de rest van 2025 heeft aangehouden. De zoektocht naar een structurele opvolger is gedurende het jaar voortgezet. Daarbij is nadrukkelijk gekeken naar het gewenste competentieprofiel: verbindend, bestuurlijk sterk en in staat om strategische lijnen uit te zetten binnen een complex speelveld van stakeholders. De verwachting is dat in 2026 een opvolger zal zijn benoemd.

De Raad werd ondersteund door het NBA-bureau, dat zorgdraagt voor beleidsvoorbereiding, monitoring, verslaglegging en uitvoering van besluiten.

1.3 Vergaderingen en accenten

In 2025 vergaderde de RPO vijfmaal op reguliere wijze. De belangrijkste bestuurlijke accenten besloegen daarbij meerdere terreinen:

- KWAK 1 - het verder ontwikkelen en evalueren van de wijzigingen die in 2024 zijn ingevoerd;
- Integratie theorie en praktijk (KWAK 2.0) - de verdere concretisering van integratie als strategisch ontwikkelthema;
- Operationalisering van duurzaamheid - monitoring van uitvoerbaarheid en positionering als specialistisch spoor;
- Overdracht trainees stagebureau BPC - zorgvuldige afronding van het afbouwproces waarbij 27 trainees betrokken waren;
- Toezicht op stagebureaus – oordeelsvorming aan de hand van de bezoeken en het dossieronderzoek;
- Verantwoord gebruik van generatieve AI - vaststelling en publicatie van een normatief kader en koppeling aan het fraudebeleid.

1.4 Werkgroepen

Om zijn taken doelgericht en inhoudelijk verdiepend uit te voeren, werkt de RPO met vaste en tijdelijke werkgroepen. Deze werkgroepen richten zich op specifieke thema's binnen de praktijkopleiding zoals integratie van theorie en praktijk, duurzaamheid en het toezicht op stagebureaus. Zij bereiden beleidsvoorstellen voor en analyseren ontwikkelingen, waarna hier besluitvorming over plaatsvindt in de voltallige Raad.

In 2025 waren de volgende vijf werkgroepen actief:

- Werkgroep Kijken Wat Anders Kan (KWAK)
- Werkgroep ESG (Duurzaamheid)
- Werkgroep Management informatie
- Werkgroep Kwaliteitsbeleid (Toezicht)
- Werkgroep Fraude & GenAI

“Ik zie dat de RPO vanuit een stevig fundament met duidelijke kaders ruimte durft te geven aan trainees en stagebureaus, zodat er maatwerk en differentiatie mogelijk is. Hiermee erkent de RPO dat er verschillen zijn en dat trainees bediend kunnen worden op een manier die hen het beste helpt bij hun ontwikkeling.”

– *Barry van Brenk, secretaris RPO*

2. De praktijkopleiding in 2025

2.1 Trainees

Trainees vormen de kern van de praktijkopleiding. Zij volgen de praktijkopleiding bij een stagebureau naar keuze, waar zij onder begeleiding van een praktijkbegeleider werkzaamheden uitvoeren die bijdragen aan het behalen van de eindtermen van de accountantsopleiding. Gedurende de praktijkopleiding ontwikkelen trainees hun vakinhoudelijke kennis en professionele vaardigheden en bouwen zij ervaring op in uiteenlopende praktijksituaties.

Naast het uitvoeren van werkzaamheden reflecteren trainees periodiek op hun ontwikkeling, onder meer via de rapportages en gesprekken met praktijkbegeleiders en beoordelaars. Deze momenten van reflectie en feedback helpen trainees om toe te werken naar het niveau van startbekwaam accountant en de voorbereiding op het geïntegreerde slotexamen.

Aantallen

In 2025 is het aantal trainees binnen de praktijkopleiding accountancy licht toegenomen. Het totaal aantal trainees steeg van 3.652 per 1 januari 2025 (AA 979; RA 2673) naar 3.759 (AA 998¹; RA 2761) per 31 december 2025. Deze groei wordt voornamelijk verklaard door een instroom van 1.026 nieuwe trainees (AA 242; RA 782) gedurende het jaar.

Stagebureau	RA Assurance	AA Accountancy -MKB	AA Assurance	Totaal per stagebureaucluster
Big4	1518	49	0	1567
Overig openbaar	390	154	0	544
Verzamelde stagebureaus	751	785	10	1546
Overheid	102	0	0	102
Totaal	2761	988	10	3759

Figuur 1. Aantallen trainees per stagebureaucluster op 31 december 2025

¹ Dit getal omvat zowel AA-trainees in de oriëntatie Accountancy-MKB en Assurance.

Jaar	Inschrijvingen RA Assurance	Inschrijvingen AA Accountancy-MKB	Inschrijvingen AA Assurance	Totaal
2020	718	192	0	910
2021	670	224	1	895
2022	652	213	1	866
2023	626	238	1	865
2024	745	256	2	1003
2025	782	242	2	1026
Gemiddelde over laatste 5 jaar	699	228	1	928

Figuur 2. Inschrijvingen trainees in 2025

Het aantal gestopten in 2025 ligt met 160 (AA 44; RA 116) lager dan in 2024, toen 186 trainees (AA 54; RA 132) de opleiding verlieten. Het aantal geslaagden is in 2025 gestegen ten opzichte van 2024: respectievelijk 784 trainees (AA 193; RA 591) rondten de praktijkopleiding succesvol af, tegenover 744 trainees (AA 150; RA 594) in 2024.

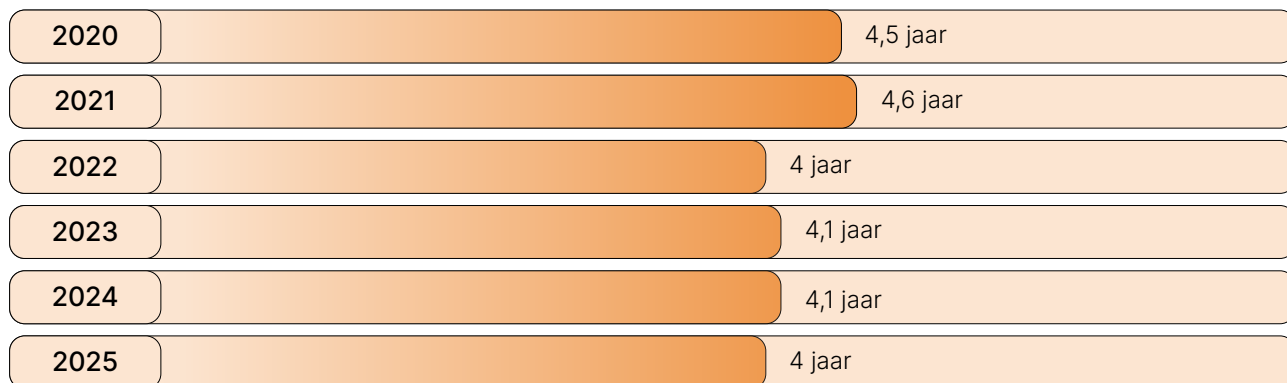
Totaal aantal afgestudeerden				
Jaar	RA Assurance	AA Accountancy-MKB	AA Assurance	Totaal
2024	594	150	0	744
2025	591	193	0	784

Figuur 3. Afgestudeerden 2024-2025

Jaar	Gestopt	Totaal aantal trainees 31-12	Percentage
2025	160	3759	4%
2024	186	3642	5%
2023	203	3572	6%
2022	251	3596	7%
2021	271	3614	7%
2020	270	3956	7%

Figuur 4. Gestopte trainees 2020-2025

Ook de gemiddelde duur van de praktijkopleiding van afgestudeerde trainees is de afgelopen jaren afgenomen. In 2020 lag deze nog op een gemiddelde van 4,5 jaar; in 2025 was dat afgenomen naar 4,0 jaar.

Figuur 5. Gemiddelde duur praktijkopleiding van afgestudeerden 2020-2025

Trainees worden tijdens hun werkzaamheden voor de praktijkopleiding begeleid door een praktijkbegeleider. De praktijkopleidingsproducten die zij inleveren worden vervolgens beoordeeld door een onafhankelijke beoordelaar. Eind 2025 waren er in totaal 1835 praktijkbegeleiders actief die één of meerdere trainees begeleidden; het totale aantal beoordelaars lag op 343.

Praktijkbegeleiders	Assurance	1184
	Accountancy-MKB	651
	Totaal	1835
Beoordelaars	Assurance	249
	Accountancy-MKB	94
	Totaal	343

Figuur 6. Praktijkbegeleiders en beoordelaars per oriëntatie op 31 december 2025

Samenvattend kan worden geconcludeerd dat de praktijkopleiding in 2025 wordt gekenmerkt door een lichte groei, afnemende uitval, dalende studieduur en een toename van het aantal geslaagden. Dit past in een totaalbeeld van de afgelopen jaren waarin een positieve trend is op te merken.

2.2 KWAK 1.0 – Quick Wins

In 2023 lag de focus op het formuleren van zogenaamde quick wins en het voorbereiden van structurele wijzigingen in de praktijkopleiding, tezamen fase 1 van het proces en ook wel KWAK 1.0 genoemd. Op 1 april 2024 zijn deze wijzigingen geïmplementeerd, met als belangrijkste speerpunten:

- De invoering van de portfoliosite als onderdeel van de elektronische leeromgeving (ELO);
- Verlengen van de oriëntatiefase naar zes maanden;
- Het dynamiseren van de jaarrapportage;
- Terugdringen van het aantal formele beoordelingsmomenten;
- Het – onder voorwaarden – facultatief maken van de ICAIS-opdracht;
- Meer individuele vrijheid en mogelijkheid tot maatwerk voor stagebureaus.

Gedurende 2025 stond KWAK 1.0 vooral in het teken van het verder ontwikkelen en evalueren van de bovenstaande wijzigingen. Op basis van ervaringen uit de praktijk zijn daarvoor verschillende praktische verbeteringen doorgevoerd aan de portfoliosite en de bijbehorende informatievoorziening. Zo zijn onder meer de informatiegids en de informatiepagina (ELO) geactualiseerd en zijn er technische aanpassingen aan het gehele systeem gedaan

om alle gebruikers een zo vloeiend en probleemloos mogelijke ervaring te kunnen geven. Vooral voor trainees was het hierbij belangrijk om in de ELO zo snel mogelijk te kunnen vinden wat zij voor de praktijkopleiding moeten doen en hoe en wanneer zij dit moeten inleveren. Daarnaast is ook aandacht besteed aan het voorschrijven van duidelijke kaders waarbinnen praktijkbegeleiders en beoordelaars de trainee kunnen begeleiden en beoordelen.

Bij deze doorontwikkeling speelde de feedback van gebruikers een belangrijke rol. Trainees geven vaak een goed beeld van hoe de praktijkopleiding daadwerkelijk werkt. Daarom zijn in 2025 vier sessies van panelgesprekken georganiseerd met een diverse groep trainees. In deze gesprekken deelden zij hun ervaringen met de portfoliosite en met de veranderingen die zijn doorgevoerd binnen het programma Kijken Wat Anders Kan. De inzichten uit deze gesprekken helpen de RPO om beter te begrijpen wat goed werkt en waar nog verbetering mogelijk is.

Ook met stagebureaus is intensief contact onderhouden om gerichte feedback te verzamelen over de wijzigingen. Uit de evaluaties onder trainees en stagebureaus kwam daarbij een gemengd beeld naar voren. Enerzijds is er waardering voor de overgang naar een flexibelere portfoliosystematiek en worden de mogelijkheden voor maatwerk en de verminderde rapportagelast voor trainees positief ervaren. Anderzijds blijkt dat de technische werking van de portfoliosite op onderdelen nog verbetering behoeft.

Op basis van deze bevindingen heeft de RPO er daarom voor gekozen om niet opnieuw tussentijdse aanpassingen door te voeren. In plaats daarvan is eerst een bredere uitvraag gedaan onder stagebureaus en een selectie van praktijkbegeleiders en beoordelaars om een duidelijker beeld te krijgen van de gewenste richting. De uitkomsten hiervan worden in 2026 gebruikt voor de verdere gerichte doorontwikkeling van de ELO-systematiek.

2.3 KWAK 2.0 – Integratie theorie en praktijk

Naast de evaluatie van bestaande wijzigingen is in 2025 gestart met KWAK 2.0. Deze fase richt zich op de structurele integratie van het theoretische onderwijs en praktijkopleiding (TO/PO). In het licht van de toekomstige nieuwe thematische eindtermen en het vernieuwde beroepsprofiel is het daarbij noodzakelijk om ten eerste te bezien hoe de praktijk- en theoriecomponenten beter op elkaar kunnen aansluiten. Ook is van belang dat daarbij gekeken wordt naar hoe de samenwerking tussen alle betrokkenen vorm kan krijgen en welk regiemodel daarbij past.

Eind 2025 is de RPO daarom gestart met een verkennende sessie over de kenmerken van geïntegreerd accountancy-onderwijs en het regievraagstuk. In 2026 zal de RPO onderdeel uitmaken van de kerngroep die aan de slag zal gaan met deze sectorbrede opgave, op basis van het NBA-programma dat zich hiermee bezighoudt.

2.4 Innovaties en experimenten

Experimenten door stagebureaus en onderwijsinstellingen krijgen binnen de praktijkopleiding ruimte, maar wel onder duidelijke randvoorwaarden. De RPO bewaakt dat:

- eindtermen volledig worden afgedekt;
- trainees binnen deze experimenten kwalitatief hoogwaardig onderwijs kunnen blijven volgen;
- toetsing valide blijft (met het geïntegreerde slotexamen als onafhankelijk ijkpunt).

In 2025 hebben verschillende onderwijsinstellingen en stagebureaus experimenten en pilots (door) ontwikkeld die zijn gericht op modernisering van de accountantsopleiding en een betere integratie van theorie en praktijk. De RPO heeft deze initiatieven gevolgd, gemonitord en periodiek beoordeeld. Daarbij wordt in de uitvoering steeds expliciet afgestemd welke eisen vanuit de praktijkopleiding gelden en hoe deze binnen de pilots worden geborgd.

Wie	Wat	Startdatum 1e cohort
Vrije Universiteit Amsterdam	Themagestuurde opleiding met betere aansluiting op ontwikkeling in praktijk	1 september 2023
Stagebureau BDO	Integratie HR en praktijkopleiding	1 februari 2024
Maastricht University	Integratie probleemgestuurd onderwijs, opgebouwd vanuit kritische leer- en beroepssituaties, met praktijkopleiding	1 september 2024
HAN	Gecombineerd traject Accountancy-MKB met master Adviseur MKB in combinatie met de praktijkopleiding	1 september 2025
Nyenrode Business Universiteit	Integratie postmaster met laatste anderhalf jaar praktijkopleiding	1 maart 2026

Figuur 7. Experimenten en innovaties m.b.t. de praktijkopleiding

De eerste ervaringen hebben daarbij laten zien dat de daadwerkelijke integratie van theorie en praktijk binnen de huidige pilots nog beperkt tot stand komt en dat de doorwerking naar de praktijkopleiding vooralsnog relatief klein is. Stagebureaus tonen zich over het algemeen bereid om pilots te ondersteunen, maar geven aan dat de gelijktijdige uitvoering van meerdere experimenten organisatorisch uitdagend kan zijn.

Naast de initiatieven van onderwijsinstellingen loopt ook een pilot van een stagebureau waarin de praktijkopleiding sterker wordt gekoppeld aan de interne HR-cyclus en opdrachtbeoordelingen, met nadruk op vaardighedenontwikkeling en reflectie. Deze pilot wordt verder ontwikkeld en mogelijk breder uitgerold. Daarnaast is in 2025 de voorbereiding gevolgd van een pilot van Nyenrode Business University (NBU) die in 2026 van start gaat en een verdergaande integratie van theorie en praktijk beoogt. De ervaringen uit deze pilots worden betrokken bij het bredere NBA-programma gericht op een studeerbare, aantrekkelijke en toekomstbestendige accountantsopleiding.

2.5 Duurzaamheid en CSR

De werkgroep ESG is in 2022 gestart met het oog op de implementatie in de Nederlandse wetgeving van de Europese Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) en de gevolgen daarvan voor de praktijkopleiding. In 2024 is daarmee een belangrijke mijlpaal bereikt: per 1 november 2024 konden duurzaamheidswerkzaamheden in de ELO worden verantwoord middels de verantwoordingstabel. Aan het einde van dat jaar hebben tevens de eerste twee trainees het slotexamen met duurzaamheid met goed gevolg afgelegd. Gedurende heel 2025 zijn er daarna nog in totaal acht trainees succesvol afgestudeerd van de praktijkopleiding met deze speciale duurzaamheidsaantekening.

De werkgroep heeft sinds 2023 gewerkt aan:

- Het definiëren van kwalificerende duurzaamheidswerkzaamheden;
- De vertaling van acht maanden praktijkervaring naar een urennorm (660 uur), in samenwerking met de CEA;
- Integratie van duurzaamheidsassurance in het portfolio;
- Afstemming met de CEA over de relevante eindtermen;
- Blijvende betrokkenheid van young professionals (Young Profs) en experts uit de duurzaamheidspraktijk.

Gedurende 2025 heeft de werkgroep zich vooral gericht op de verdere operationalisering en borging van het proces. Er is daarbij speciale aandacht besteed aan de monitoring van de uitvoerbaarheid bij stagebureaus en

het blijvend creëren van samenhang tussen de randvoorwaarden voor duurzaamheid in de praktijkopleiding en de intervisieregeling vanuit permanente educatie (PE).

Sinds de aankondiging van het Europese Omnibus pakket is het Europese speelveld rondom duurzaamheidsverslaggeving echter substantieel gewijzigd. Mede door deze gewijzigde wet- en regelgeving, het lage aantal opdrachten en de beperkte capaciteit bij kantoren is duurzaamheid sindsdien gepositioneerd als specialistisch spoor en niet als generieke norm. De verwachting is dan ook dat er daardoor voorlopig veel minder interesse vanuit trainees zal zijn om met de duurzaamheidsaantekening af te studeren.

2.6 ICT-verdieping

In 2025 heeft de RPO het ICT-verdiepingscriterium voor derdejaars Assurance-trainees opnieuw besproken, naar aanleiding van signalen uit de praktijk over het nut en de herkenbaarheid van het leereffect. Hoewel de invulling per kantoor kan verschillen, blijft het uitgangspunt dat de ICALS-eindtermen aantoonbaar moeten worden afgedekt. Gezien het toenemende belang van IT (waaronder AI), data-analyse en systeemgerichte controles binnen het accountantsberoep acht de RPO expliciete borging van digitale controlevaardigheden noodzakelijk. Daarom is besloten het ICT-verdiepingscriterium te handhaven als verplicht onderdeel van de praktijkopleiding.

2.7 ZZP-trainees

De RPO heeft in 2025 aandacht besteed aan de positie van trainees die (deels) als zelfstandige zonder personeel (ZZP) werkzaam zijn. De praktijk laat zien dat deze groep de afgelopen jaren is gegroeid en dat de traditionele inrichting van de praktijkopleiding – waarin een duidelijke relatie tussen werkgever en werknemer centraal staat – niet altijd naadloos aansluit bij deze werkvorm. Er is daarbij één geval geweest waarbij het dossier van een trainee die op ZZP-basis werkzaam was door de RPO nader onderzocht moest worden, omdat er mogelijk sprake was van fraude op het gebied van de urenverantwoording. Na een grondige dossierreview – inclusief het aanbrengen van aanpassingen aan de jaarrapportage – mocht deze trainee echter door naar het slotexamen.

In de uitvoering bleek bovendien dat opdrachtgevers van trainees die op ZZP-basis werkzaam waren niet altijd bereid waren om een praktijkopleidingsovereenkomst te ondertekenen, wat zowel trainees als stagebureaus problemen opleverde. Om deze knelpunten te ondervangen is in 2025 in samenwerking met de juridische afdeling gestart met het ontwikkelen van een nieuwe praktijkopleidingsverklaring. Het doel hierbij is om beter aan te sluiten bij de positie van zelfstandigen en explicieter vast te leggen onder welke voorwaarden werkzaamheden meetellen voor de praktijkopleiding. De implementatie van deze verklaring zal in 2026 verder worden opgepakt.

Tegelijkertijd heeft de RPO benadrukt dat de kwaliteitseisen voor ZZP-trainees onverkort gelijkwaardig moeten zijn aan die van trainees in loondienst. Dit betekent dat begeleiding, urenverantwoording en eindverantwoordelijkheid van een wettelijke auditor aantoonbaar geborgd moeten zijn. Het thema ZZP zal in 2026 nadrukkelijk worden meegenomen in de toezichtcyclus om te kunnen bepalen hoe stagebureaus omgaan met deze doelgroep.

2.8 Integriteit, fraude en generatieve AI

De snelle opkomst van generatieve AI heeft ook gevolgen gehad voor de praktijkopleiding. AI-tools kunnen ondersteunend zijn bij reflectie, structurering of taalgebruik, maar brengen risico's met zich mee op het gebied van authenticiteit, toetsbaarheid en de betrouwbaarheid van praktijkopleidingsproducten.

Mede hierdoor heeft de RPO in 2025 een normatief kader vastgesteld voor het verantwoord gebruik van generatieve AI. Dit kader maakt onderscheid tussen ondersteunend en ongeoorloofd gebruik, verplicht tot transparantie en correcte bronvermelding en benadrukt de bescherming van vertrouwelijke gegevens. Misleiding over eigen kennis of vaardigheden wordt hierdoor expliciet gekoppeld aan het plegen van fraude. Het kader is gedeeld met stagebureaus en op de website van de NBA geplaatst zodat dit gemakkelijk en publiekelijk toegankelijk is.

Daarnaast is de authenticiteitsverklaring in de ELO aangepast. Trainees verklaren bij ieder ingeleverd praktijk-product het originele karakter van hun werk en verantwoorden gebruikte hulpmiddelen, waaronder AI. Ook praktijkbegeleiders bevestigen in de ELO hun bekendheid met het AI- en fraudebeleid en dat zij de ingeleverde praktijkopleidingsproducten van trainees hierop actief beoordelen.

2.9 Managementinformatie

In 2023 is de exportfunctie van de ELO uitgebreid en zijn de eerste stappen gezet richting het eenvoudiger ontsluiten van stuurinformatie voor stagebureaus. In 2024 is gestart met het opzetten van PowerBI-rapportages en is in samenwerking met de CEA gekeken naar rapportages over instroom, doorstroom en uitval. In 2025 is onderzocht welke mogelijkheden voor verdere optimalisatie mogelijk waren door het opstellen van een uitvraag onder stagebureaus en door te inventariseren welke stagebureaus toegang hebben tot PowerBI. Door de implementatie van een nieuw ERP-systeem bij de NBA kon verdere doorontwikkeling van managementrapportages echter tijdelijk niet verder.

In 2025 heeft de werkgroep zich gericht op:

- Doorontwikkeling van het dashboard Toezicht en recapitulaties voor de Raad;
- Het delen van analyses en data met de reviewteams en reviewvoorzitters;
- Het inventariseren van wensen en mogelijkheden van stagebureaus om het gebruik van PowerBI-rapportages verder te kunnen uitbouwen.

2.10 Onregelmatigheden

Gedurende 2025 is één geval van onregelmatigheid geconstateerd in het kader van de praktijkopleiding. Het betrof een trainee die in een conceptversie van een jaarrapportage werkzaamheden aan zichzelf had toegeschreven die feitelijk niet door hem waren uitgevoerd.

Naar aanleiding van een melding van een stagebureau is een hoorcommissie ingesteld die de melding heeft onderzocht. De betrokken trainee is gehoord en ook het stagebureau is geraadpleegd. De RPO heeft uiteindelijk vastgesteld dat sprake was van een onjuiste voorstelling van zaken en heeft dit aangemerkt als fraude. Aan de trainee zijn corrigerende maatregelen opgelegd, waaronder het herstellen van de betreffende praktijkopleidingsdocumentatie en het schrijven van een reflectieverslag op het gebied van gedrag, ethiek en besluitvorming.

“Stagebureaus laten zien dat de kwaliteit van de praktijkopleiding voor hen belangrijk is en dat zij er naar streven daar te verbeteren waar het kan. Het leggen van de verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van de praktijkopleiding bij stagebureaus, zodat zij zelf kunnen sturen en beheersmaatregelen kunnen nemen, werpt zijn vruchten af. Een stijgende lijn in de uitkomsten van ons kwaliteitsonderzoek is hiervan een logisch gevolg. In de komende jaren zal het leren van elkaar en de daaruit afgeleide best practices een verdere ontwikkeling stimuleren.” – *Wim de Leeuw, lid RPO*

3. Toezicht en kwaliteitsborging

3.1 Uitgangspunten van het toezicht

Het toezicht van de RPO is gebaseerd op het uitgangspunt van gefundeerd vertrouwen. Stagebureaus zijn primair verantwoordelijk voor onder andere de inrichting en werking van het kwaliteitssysteem van hun praktijkopleiding. De rol van de RPO is om vast te stellen of het systeem in opzet en werking voldoet.

Het toezichtmodel is gebaseerd op:

- jaarlijkse zelfevaluaties door stagebureaus;
- vierjaarlijkse evaluatiegesprekken;
- vierjaarlijkse beoordelingsbezoeken (inclusief dossierreviews);
- bij actief of verscherpt toezicht opvolgingsbezoeken;
- vaste reviewteams per categorie stagebureaus.

De RPO hanteert daarbij een kader met meerdere criteria, waaronder continuïteit, kwaliteit van begeleiding en beoordeling, werking van het kwaliteitssysteem en borging van eindtermen. In 2025 is het toezichtmodel verder aangescherpt met nadruk op:

- navolgbaarheid van oordeelsvorming (audit trail);
- expliciete motivering van conclusies;
- en meer aandacht voor de daadwerkelijke werking van interne PDCA-cycli.

Hiermee is het toezicht minder proceduregericht en nadrukkelijker gericht op aantoonbare effectiviteit.

3.2 Doorontwikkeling van het toezicht in 2025

In 2025 heeft de RPO het centrale dashboard Toezicht verder uitgebreid. Deze ontwikkeling is ingegeven door de behoefte van de RPO en mede door de feedback van de CEA om de oordeelsvorming en navolgbaarheid daarvan te waarborgen. Dit dashboard biedt inzicht in meerdere aspecten:

- de status van stagebureaus (normaal, actief of verscherpt toezicht);
- opvolging van verbeterplannen;
- bevindingen per criterium;
- en trends over meerdere jaren.

In 2025 hebben reviewteams – naast de door stagebureaus aangeboden steekproeven – zelf aanvullende steekproeven uitgevoerd. Dit om de onafhankelijkheid en betrouwbaarheid van de beoordeling te versterken. Ook is nadrukkelijk stilgestaan bij de kwaliteit van verslaglegging. Om de bestuurlijke navolgbaarheid te versterken heeft de RPO aangegeven dat uit notulen en rapportages duidelijk moet blijken of een opvolgingsbezoek heeft geleid tot het beëindigen van actief of verscherpt toezicht en/of aanvullende maatregelen nog doorlopen.

3.3 Resultaten toezicht 2025

In 2025 hebben zeven beoordelingsgesprekken plaatsgevonden en zes opvolgingsbezoeken. Van de zeven beoordelingsbezoeken zijn er daarbij:

- twee onder *actief toezicht* geplaatst;
- vijf stagebureaus onder *normaal toezicht* gebleven met het oordeel 'Voldoet'.

Daarnaast hebben twee stagebureaus tijdens de opvolgingsbezoeken voldoende positieve ontwikkeling laten zien en zijn daardoor weer onder normaal toezicht geplaatst.

Categorie	Subcategorie	Aantal
Algemeen	Totaal toezichtsbezoeken	13
	Aantal stagebureaus	16
Type bezoek	Beoordelingsbezoeken	7
	Opvolgingsbezoeken	6
Uitkomst beoordelingsbezoeken	Onder <i>actief toezicht geplaatst</i>	2
Uitkomst opvolgingsbezoeken	Van <i>actief toezicht af en weer vallend onder normaal toezicht</i>	2

Figuur 8. Toezichtmomenten en uitkomsten

Wanneer een stagebureau onder actief toezicht komt te vallen, is het oordeel overwegend positief. Er is dan sprake van beperkte verbeterpunten en aanwijzingen op maximaal twee criteria (op een totaal van zeven criteria). Als een stagebureau onder verscherpt toezicht staat, dan is het oordeel onvoldoende. In dat geval voldoen er twee of meer criteria ten dele en/of in het geheel niet en de geconstateerde tekortkomingen vereisen verbetering. Gegevensgericht onderzoek laat zien dat in 2025 bij geen van de stagebureaus de eindtermen in het geding waren.

Op basis van opvolgingsbezoeken is bij twee stagebureaus het actief toezicht afgebouwd naar normaal toezicht. Eind 2025 stonden daarbij in zijn totaliteit zes stagebureaus onder actief of verscherpt toezicht (op een totaal van 17 stagebureaus).

Meest voorkomende aandachtspunten

Het meest frequent werd criterium C (de werking van het kwaliteitssysteem) beoordeeld als 'Voldoet ten dele'. In veel gevallen is de structuur van het kwaliteitssysteem aanwezig, maar blijkt de doorlopende toepassing van de PDCA-cyclus niet altijd aantoonbaar. Ook bij criterium B (continuïteit en stabiliteit) en criterium D (kwaliteit van begeleiding en beoordeling) zijn in enkele gevallen aandachtspunten geconstateerd.

Positieve ontwikkeling

Tegelijkertijd constateert de RPO dat een groeiend aantal stagebureaus aantoonbaar 'in control' is en structureel werkt aan kwaliteitsverbetering. Via webinars en themasessies zijn (onder andere op aanvraag van stagebureaus) best practices gedeeld om het lerend vermogen binnen het stelsel te versterken.

3.4 Overdracht stagebureau BPC

Een belangrijk dossier in 2025 betrof de afronding van de afbouw van stagebureau BPC, gesitueerd in de Cariben. In totaal zijn 27 trainees vanuit BPC overgedragen aan het NBA Stagebureau. Deze overdracht vroeg om zorgvuldige monitoring, onder meer op overdracht van dossiers, continuïteit van begeleiding, integratie in het kwaliteitssysteem en de borging van voortgang en beoordeling. Er zijn hiertoe door het NBA Stagebureau meerdere dossierreviews uitgevoerd om de werking van het interne kwaliteitsbeleid te toetsen. Hieruit zijn geen risico's geconstateerd. Er is daarbovenop nauw contact en een goede samenwerking onderhouden met het stagebureau van BPC om ervoor te zorgen dat trainees hun praktijkopleiding hebben kunnen vervolgen.

3.5 Thema: ZZP

Daarnaast is eind 2025 het thema ZZP toegevoegd als aandachtspunt voor 2026, mede naar aanleiding van een mogelijk verhoogd risicoprofiel bij zelfstandig werkzame trainees. Het doel van dit themaonderzoek is om zicht te krijgen op mogelijke risico's en oplossingen die het begeleiden van ZZP-trainees met zich meebrengt. Het thema is daarmee lopend en zal in 2026 verder worden opgepakt.

3.6 Toezicht op aanbieders

Stagebureaus kunnen voor specifieke onderdelen van de praktijkopleiding (bijvoorbeeld voor simulatieopdrachten, het referaat of begeleidingsdagen) gebruikmaken van externe aanbieders. De RPO accrediteert dergelijke aanbieders.

In 2025 zijn geen nieuwe accreditaties verleend. Wel is het toezicht op aanbieders herijkt, mede naar aanleiding van vragen over de mate waarin stagebureaus daadwerkelijk kunnen bouwen op verleende accreditaties. De RPO heeft hierbij verduidelijkt dat accreditatie een aanvullende waarborg vormt en dat hij de verantwoordelijkheid voor het toezicht op geaccrediteerde aanbieders overneemt.

Uit alle bezoeken is gebleken dat de borging van eindtermen voor de specifieke onderdelen op orde is en dat stagebureaus deze onderdelen integraal meenemen in hun beoordelingen en reviews. In 2026 zullen geaccrediteerde aanbieders van uitbestede onderdelen een beoordelingsbezoek ontvangen, waarbij de primaire focus zal liggen op aanbieders van het referaat, simulaties en begeleidingsdagen.

3.7 Professionele leer- en ontwikkelcultuur

De toezichtbezoeken leveren niet alleen informatie op over individuele stagebureaus, maar geven ook een breder beeld van hoe de praktijkopleiding zich ontwikkelt. Zo blijkt dat de meeste stagebureaus hun kwaliteitssystemen degelijk hebben ingericht. Tegelijkertijd is het soms nog een uitdaging om in de praktijk duidelijk te laten zien hoe verbeteringen daadwerkelijk worden opgepakt en doorgevoerd.

De afgelopen jaren is binnen de praktijkopleiding echter steeds meer aandacht gekomen voor het gezamenlijk verbeteren van kwaliteit. Stagebureaus delen vaker ervaringen met elkaar, toezichtinstrumenten worden gezamenlijk ontwikkeld en er ontstaat steeds meer inzicht in hoe het stelsel als geheel functioneert. Voorbeelden hiervan zijn onder andere:

- Jaarlijkse plenaire bijeenkomsten die inmiddels door stagebureaus zelf georganiseerd worden;
- Zeswekelijkse sessies tussen de NBA en stagebureaus, waarbij gezamenlijk belangrijke onderwerpen rondom de praktijkopleiding kunnen worden behandeld;
- Het delen van praktijkopleidingsformats, zoals beoordelings- en dossierreviewformulieren;
- Stagebureaus die actief jaarverslagen met elkaar delen.

Deze ontwikkeling ziet de RPO als een belangrijke stap richting een praktijkopleiding waarin leren, reflecteren en verbeteren een vanzelfsprekend onderdeel zijn van de dagelijkse praktijk. De RPO faciliteert hierin de dialoog over kwaliteit, onder andere door de bezoeken en door het organiseren van sessies over kwaliteit.

“Gedurende de afgelopen periode heeft de RPO zich veel bezig gehouden met de vernieuwingsagenda. Er is geluisterd naar de eindgebruikers, meegekeken naar pilotvoorstellen en meegedacht over het integratievraagstuk. De RPO is daarmee een weg in geslagen die een goede basis vormt om de opleiding toekomstbestendig, aantrekkelijker en studeerbaarder te maken, zonder daarbij de kwaliteit uit het oog te verliezen. Er wordt dan ook met vertrouwen uitgekeken naar de toekomst.” – *Patrick van Belkom, lid RPO*

4. Examinering

4.1 Het geïntegreerde slotexamen

Het geïntegreerde slotexamen vormt het onafhankelijke sluitstuk van de praktijkopleiding. Het examen heeft een mondeling karakter en wordt afgenomen door twee examinatoren die gezamenlijk de theorie- en praktijkcomponent vertegenwoordigen. Het doel van het examen is vast te stellen of de kandidaat:

- vakinhoudelijk voldoende onderlegd is;
- professioneel-kritisch kan oordelen;
- ethisch bewust handelt;
- en daarbij theorie en praktijk kan integreren.

In 2025 waren er in totaal 591 trainees binnen de oriëntatie Assurance afgestudeerd en 193 binnen de oriëntatie Accountancy-MKB. Wat betreft het gemiddelde slagingspercentage in 2025 (84%) is er daarbij tevens een lichte positieve trend op te merken vergeleken met 2024 (83%).

Totaal aantal examens				
Jaar	RA Assurance	AA Accountancy-MKB	AA Assurance	Totaal
2024	727	179	0	906
2025	727	224	0	951

Figuur 9. Aantallen examens 2024-2025

	2024	2025
RA Assurance	82%	81%
AA accountancy-MKB	84%	86%
Totaal gemiddelde	83%	84%

Figuur 10. Slagingspercentages op basis van eerste poging 2024-2025

4.2 De Examencommissie Geïntegreerd Slotexamen

De Examencommissie Geïntegreerd Slotexamen is ingesteld om de kwaliteit en zorgvuldigheid van het geïntegreerde slotexamen te borgen. Zij ziet toe op een betrouwbare en consistente inrichting van het examenproces, zowel inhoudelijk als organisatorisch. De commissie benoemt, op voordracht van stagebureaus en onderwijsinstellingen, de examinatoren die het mondelinge slotexamen afnemen. Deze examinatoren beoordelen of kandidaten na afronding van hun praktijkopleiding en theoretische opleiding het niveau van startbekwaam accountant hebben bereikt.

Om de kwaliteit van de examinering te waarborgen hanteert de commissie een door de RPO vastgesteld competentieprofiel voor examinatoren. Daarnaast draagt zij zorg voor adequate voorbereiding en begeleiding van examinatoren en voor passende randvoorwaarden waaronder kandidaten hun examen kunnen afleggen.

De Examencommissie volgt actief de uitvoering van examens door kennis te nemen van rapportages van waarnemers, waar nodig examens bij te wonen en evaluaties onder kandidaten te analyseren. Signalen die hieruit voortkomen worden besproken en, indien nodig, omgezet in verbetermaatregelen.

De commissie bestaat uit vertegenwoordigers van de RPO en van de onderwijsinstellingen, zodat zowel de praktijk- als de theoriecomponent in de besluitvorming is geborgd. Zij legt over haar werkzaamheden verantwoording af aan de RPO en via de jaarrapportage aan het NBA-bestuur en de CEA.

Samenstelling

De Examencommissie bestond op 31 december 2025 uit:

- P.A.A.M. (Patrick) van Belkom AA (namens RPO, voorzitter)
- prof. dr. R.H.G. (Roger) Meuwissen RA (namens PWA, vicevoorzitter)
- drs. J.J. (Jurroen) Cluitmans (namens VAAC)
- K. (Kitty) Kauw-Haring RA (namens AC-Scholenoverleg)
- drs. A.A.R. (Andries) Polman RA (namens PWA)
- mr. drs. S. (Suzanne) Overes RA MRE (namens overheidsaccountants/RPO)

De commissie werd daarbij vanuit het NBA bureau ondersteund door:

- B. (Barry) van Brenk (coördinator afdeling Educatie & Ontwikkeling)
- (Ilonka) Tichelaar (senior beleidsmedewerker)
- T. (Tharik) Moussa (secretaris)
- F. (Fleur) Sikkens (senior beleidsmedewerker)

In het najaar van 2025 is mr. drs. S. (Suzanne) Overes RA MRE toegetreden tot de Examencommissie. Zij is hierbij aangesloten vanuit haar rol als vertegenwoordiger van de overheidsaccountants en Belastingdienst.

Vergaderingen

De Examencommissie kwam in 2025 vijf keer bijeen waarbij de volgende onderwerpen aan de orde kwamen:

- Benoemingen van nieuwe (CSRD-)examinatoren;
- Kwaliteit van de organisatie op examenlocaties;
- Kwaliteitsbeleid en toezicht op examinatoren;
- Klachten, incidenten en maatwerkoplossingen voor zorgtrainees.

4.3 Ontwikkelingen binnen het examenstelsel

Gedurende 2025 heeft de Examencommissie nadrukkelijk stilgestaan bij de positionering en operationalisering van het slotexamen, waarbij het belang is onderstreept van een zorgvuldige voorbereiding door examinatoren. Besloten is dat een voorbespreking van het examen minimaal één werkdag voorafgaand aan het examen dient

plaats te vinden en dat het portfolio ten minste 72 uur vóór het examen inhoudelijk moet zijn beoordeeld. Deze aanscherping voorkomt dat op de dag van het examen zelf nog inhoudelijke onduidelijkheden ontstaan.

Daarnaast is sinds 1 september 2025 de mogelijkheid om het examen te verlengen voor kandidaten met een verouderd getuigschrift afgeschaft. Hiermee is gekozen voor een eenduidige examenvorm en gelijke behandeling van alle kandidaten. De belangrijkste reden voor het afschaffen van de verlenging van het slotexamen om aanvullend de kennis van een kandidaat van actuele wet- en regelgeving te toetsen is dat de RPO en Examencommissie hebben ondervonden dat dit geen effectieve maatregel is, terwijl het vooruitzicht van een eventuele verlenging voor examenkandidaten wel de nodige stress opleverde. Daarbij heeft de CEA als voorwaarde gesteld dat op een andere wijze wordt geborgd dat trainees beschikken over actuele kennis van wet- en regelgeving. Hieraan is invulling gegeven door deze kennis als verplicht gespreksonderwerp op te nemen in de halfjaargesprekken tussen trainee en praktijkbegeleider. Voor afstudeerkandidaten die nog niet twee halfjaargesprekken volgens deze werkwijze hebben gevoerd, geldt een overgangsregeling waarbij zij een self-assessment opstellen waarin zij reflecteren op hun actuele vaktechnische kennis.

Trainees die CSRD-assurance willen verlenen zullen na de inwerkingtreding van de nieuwe praktijkopleidingsvereisten voor duurzaamheid vanaf 1 januari 2026 officieel moeten voldoen aan de ureneis van 660 uur (inclusief het succesvol afronden van een apart duurzaamheidsexamen) om zodanig de betreffende aantekening in het register te verkrijgen. Door de recente inwerkingtreding van het Europese Omnibus pakket is dit voornemen echter vertraagd en zal moeten worden gewacht tot deze definitief in de Nederlandse wetgeving is verankerd. Vooralsnog zal in 2026 een operationeel protocol voor het duurzaamheidsexamen worden uitgewerkt en formeel verankerd binnen het examenstelsel zodra de Nederlandse wetgeving definitief is.

Kandidaten die vóór 1 januari 2026 via het reguliere slotexamen zijn afgestudeerd hebben de duurzaamheidsaantekening automatisch ontvangen maar dienen aanvullende permanente educatie (PE) te volgen om bekwaam te worden en deze bevoegdheid daadwerkelijk te mogen gebruiken.

4.4 Kwaliteitsontwikkeling

In 2025 heeft de Examencommissie meerdere acties ondernomen om verder te werken aan de professionalisering van examinatoren en versterking van normconsistentie.

Kalibreersessies en professionalisering

In 2025 heeft er een speciale kalibreersessie voor CSRD-examinatoren plaatsgevonden. De sessie voor de overige examinatoren is gepland in 2026 met behulp van expertisecentrum CITO. De inhoud van de kalibreersessies zal zich onder meer richten op:

- de operationele aanpak van het examineren;
- ondersteuning bij oordeelsvorming via casuïstiek;
- en de explicitering van wat wel en niet is toegestaan bij examens met een duurzaamheidscomponent.

Proces opvolging signalen examinatoren

Voordat een eventuele klacht wordt ingediend kan er al sprake zijn van signalering. Daarom is er in 2025 vanuit de Examencommissie een procesbeschrijving opgesteld voor de opvolging van signalen van examinatoren buiten het formele klachtenproces om. Het betreft hier feedback, observaties en evaluaties die aanleiding kunnen geven tot nadere analyse. In 2026 zal dit proces verder formeel worden vastgesteld. De Examencommissie heeft hiermee gepoogd om een transparante en gestructureerde werkwijze vast te leggen voor het behandelen van signalen, zonder dat al direct sprake hoeft te zijn van een formele klacht.

De Examencommissie heeft daarbij ook normoverdragende gesprekken gevoerd met examinatoren, naar aanleiding van signalen uit evaluaties en andere observaties. Deze gesprekken blijken een effectief instrument om kwaliteitsbewustzijn te versterken en verwachtingen over de uitvoering van examens te verduidelijken.

Benoeming en beoordeling examinatoren

De Examencommissie heeft in 2025 meerdere intakegesprekken gevoerd met kandidaat-examinatoren, waarbij strikt is getoetst aan het vastgestelde competentieprofiel. In enkele gevallen is besloten tot (her)benoeming; in andere gevallen is een negatief advies uitgebracht wegens het niet voldoen aan het kwaliteitsprofiel. Er zijn daarbij in 2025 in totaal 12 nieuwe examinatoren benoemd. Op 31 december 2025 waren er in totaal 118 examinatoren benoemd. Voor Assurance betrof het aantal theorie-examinatoren 45 en het aantal praktijk-examinatoren 47; voor accountancy-MKB betrof het aantal theorie-examinatoren 16 en het aantal praktijk-examinatoren 10.

	2024	2025
Assurance praktijk	46	47
Assurance theorie	41	45
Accountancy-MKB praktijk	10	10
Accountancy-MKB theorie	16	16

Figuur 11. Aantallen examinatoren 2024-2025

Duurzaamheid en CSRD

In 2025 is verdere ervaring opgedaan met het geïntegreerde slotexamen met een duurzaamheidscomponent (CSRD). Eind 2024 hebben twee kandidaten dit examen afgelegd; in 2025 waren dat er acht. Deze kandidaten zijn in hun dagelijkse praktijk betrokken bij duurzaamheidsassurance-opdrachten en konden daardoor relevante praktijkervaring in het examen inbrengen. De eerste ervaringen met het examen door trainees zijn positief.

Voorafgaand aan de eerste examens hebben de Examencommissie en de RPO met de betrokken examinatoren de inhoud en opzet van het examen besproken. Nadat alle praktijk- en theorie-examinatoren waren aangewezen en de eerste examens hadden plaatsgevonden, is op 17 september 2025 een gezamenlijke bijeenkomst met CSRD-examinatoren georganiseerd. Tijdens deze bijeenkomst zijn opzet en inhoud van het examen en de beoordeling van duurzaamheidscompetenties besproken. Examinatoren deelden hun eerste ervaringen en gingen in gesprek over vraagstukken zoals de balans tussen financial audit en duurzaamheidsassurance en het toetsen van onderwerpen als dubbele materialiteit, datakwaliteit, governance en ethische aspecten van duurzaamheidsinformatie.

De bijeenkomst had naast een informatief karakter ook een kalibrerend doel, gericht op consistente en kwalitatief hoogwaardige examinering. Daarbij werd duidelijk dat behoefte bestaat aan een helder protocol voor het duurzaamheidsexamen. Dit protocol zal in samenwerking met de RPO-werkgroep ESG in 2026 verder worden uitgewerkt. Tevens is benadrukt dat examinatoren alert moeten zijn op de naleving van de specifieke ureneisen voor de duurzaamheidsaantekening, zonder de verantwoordelijkheid van het stagebureau over te nemen.

De slotexamens met duurzaamheidscomponent zijn afgenomen binnen het kader van de geldende overgangsregeling. Omdat de Wet implementatie richtlijn duurzaamheidsrapportering op het moment van schrijven nog niet in werking is getreden, ontbreekt op dit moment nog de wettelijke grondslag voor het formeel vaststellen van de bijbehorende CEA-eindtermen en het toekennen van de duurzaamheidsaantekening. Kandidaten die het examen succesvol hebben afgelegd ontvangen daarom een addendum bij hun getuigschrift zodra de wettelijke grondslag en de bijbehorende eindtermen van kracht zijn.

Verder heeft de Examencommissie stilgestaan bij de mogelijke gevolgen van het Europese Omnibus-vereenoudigingspakket voor duurzaamheidsassurance. Hoewel het aantal opdrachten afneemt, blijven de opleidingseisen voor de duurzaamheidsaantekening ongewijzigd. Beide examensporen (met en zonder duurzaamheidsaantekening) zijn daarom beschikbaar gebleven.

Reviews van examens

Er is ook toezicht op slotexamens gehouden, waarbij steekproefsgewijs waarnemers zijn geplaatst op de examen-gesprekken gevoerd door praktijk- en theorie-examinatoren. Hieruit komt naar voren dat de kwaliteit van de exami-nering over het algemeen als goed wordt beoordeeld. In 2025 zijn 36 van zulke Assurance-examens en 11 MKB-examens bijgewoond, waarbij onder meer is gekeken naar de voorbereiding van examinatoren, de manier waarop het gesprek met de kandidaat wordt gevoerd en de beoordeling achteraf. Vooral bij de Assurance-examens is ten opzichte van 2024 een duidelijke verbetering zichtbaar.

Type examiner	Oriëntatie	Beoordeling	2024	2025
Praktijk	Assurance	excellent	10,3%	11,1%
		goed	35,9%	52,8%
		ruim voldoende	30,8%	36,1%
		voldoende	23,1%	0,0%
Theorie	Assurance	excellent	7,7%	8,3%
		goed	43,6%	50,0%
		ruim voldoende	25,6%	36,1%
		voldoende	23,1%	5,6%

Figuur 12. Beoordelingen examinatoren Assurance 2024-2025

Type examiner	Oriëntatie	Beoordeling	2024	2025
Praktijk	MKB	goed	66,7%	72,7%
		ruim voldoende	33,3%	18,2%
		voldoende	0,0%	9,1%
Theorie	MKB	goed	77,8%	54,6%
		ruim voldoende	22,2%	36,4%
		matig	0,0%	9,1%

Figuur 13. Beoordelingen examinatoren MKB 2024-2025

De uitkomsten van het toezicht worden gebruikt om examinatoren verder te ondersteunen en dient als input voor kalibratiesessies om beoordelingen of keuzes beter op elkaar af te stemmen.

Onder examenkandidaten heeft er ook een evaluatie plaatsgevonden. Zij beoordelen zowel de theorie- als de praktijkexaminator gemiddeld met een cijfer van ruim 8 (beiden 8,1), waarbij het merendeel van de beoordelingen ligt tussen de 8 en 9.

4.5 Klachten, bezwaren en onregelmatigheden

Klachten en bezwaren kunnen betrekking hebben op organisatorische aspecten, gedragingen van examinatoren of beoordeling van kandidaten. Eind 2025 is één formeel bezwaarschrift geregistreerd, welke in 2026 verder wordt opgepakt. Er zijn geen officiële klachten geregistreerd. Wel zijn een aantal signalen ontvangen van kandidaten over specifieke examinatoren. De Examencommissie heeft deze signalen zorgvuldig onderzocht door beschikbare eva-luaties en slagingspercentages te analyseren, navraag te doen bij betrokken onderwijsinstellingen en het gesprek aan te gaan waar dit nodig werd geacht.

Er is uiteindelijk vastgesteld dat deze signalen geen aanleiding gaven tot verdere actie. Daaruit is bovendien geconcludeerd dat signalen alleen aanleiding horen te geven tot ingrijpen wanneer zij worden ondersteund door objectieve gegevens of formele klachten. Het vertrouwen van de Examencommissie in de voordragende onder-wijsinstellingen en de professionaliteit van examinatoren blijft daarbij het uitgangspunt.

Daarnaast is in 2025 expliciet aandacht besteed aan examenkandidaten die meerdere malen zijn gezakt voor het slotexamen. Kandidaten die drie keer zijn gezakt kregen een gesprek aangeboden met de Examencommissie, waarin werd verkend wat de oorzaken waren en/of maatwerkoplossingen in dat geval wenselijk waren, zonder concessies te doen aan de exameneisen.

5. De staat van de praktijkopleiding

Terugkijkend op 2025 kan worden vastgesteld dat de praktijkopleiding zich verder heeft ontwikkeld binnen een omgeving die voortdurend in beweging is. Ontwikkelingen in het beroep, technologische vooruitgang en veranderingen in wet- en regelgeving vragen om blijvende aandacht voor kwaliteit, wendbaarheid en samenwerking. In dit verslagjaar heeft de RPO zich daarom gericht op zowel de verdere ontwikkeling van de praktijkopleiding als op het versterken van het toezicht en de kwaliteitsborging binnen het stelsel.

De praktijkopleiding werd in 2025 gekenmerkt door een lichte groei van het totaal aantal trainees, een afnemende hoeveelheid stoppers en een toename van het aantal geslaagden. Ook de gemiddelde studieduur is iets gedaald. Dit past in een positieve tendens van de afgelopen jaren.

Een belangrijk thema in 2025 was de verdere uitwerking van het programma Kijken Wat Anders Kan. De ervaringen met de portfoliosite en de gewijzigde systematiek zijn in gesprek met trainees en stagebureaus geëvalueerd. Deze feedback vormt een belangrijke basis voor verdere verbetering van de praktijkopleiding. Tegelijkertijd is met KWAK 2.0 een volgende stap gezet richting een betere integratie van theorie en praktijk. De komende jaren zal deze ontwikkeling verder vorm krijgen, mede in samenwerking met onderwijsinstellingen, stagebureaus en andere betrokken partijen.

Ook op andere terreinen heeft de praktijkopleiding zich verder ontwikkeld. Zo is gewerkt aan de operationalisering van duurzaamheid binnen de praktijkopleiding, is aandacht besteed aan de positie van ZZP-trainees en is een normatief kader vastgesteld voor het verantwoord gebruik van generatieve AI. Deze onderwerpen laten zien hoe de praktijkopleiding voortdurend moet meebewegen met ontwikkelingen in het beroep en de maatschappij, zonder daarbij de kern van de opleiding – het ontwikkelen van startbekwame accountants – uit het oog te verliezen.

Daarnaast bleef het versterken van het toezicht een belangrijk aandachtspunt. Door de verdere ontwikkeling van het toezichtmodel en het gebruik van managementinformatie werkt de RPO aan een meer navolgbare en consistente beoordeling van stagebureaus. Tegelijkertijd blijkt uit de toezichtresultaten dat veel stagebureaus hun verantwoordelijkheid serieus nemen en actief werken aan de kwaliteit van hun praktijkopleiding. Daarmee groeit binnen het stelsel steeds meer een cultuur waarin leren en verbeteren centraal staan.

Ook binnen het examenstelsel is in 2025 verder gewerkt aan kwaliteitsontwikkeling. De Examencommissie heeft aandacht besteed aan professionalisering van examinatoren, het monitoren van de kwaliteit van examens en de verdere uitwerking van nieuwe ontwikkelingen, zoals het duurzaamheidsexamen. De eerste ervaringen met examens waarin duurzaamheid een rol speelt zijn positief en bieden waardevolle inzichten voor de verdere ontwikkeling van het examenstelsel.

Vooruitkijkend naar 2026 zal de RPO zich blijven richten op de verdere integratie van theorie en praktijk, de doorontwikkeling van het toezicht en het inspelen op nieuwe ontwikkelingen binnen het accountantsberoep. Daarbij blijft samenwerking met stagebureaus, onderwijsinstellingen en andere betrokken partijen van groot belang. Alleen door gezamenlijk te blijven leren en verbeteren kan de praktijkopleiding haar rol blijven vervullen als brug tussen theorie en beroepspraktijk.

De RPO spreekt daarom zijn waardering uit voor alle betrokkenen die zich dagelijks inzetten voor de praktijkopleiding: de stagebureaus, praktijkbegeleiders, beoordelaars, examinatoren, onderwijsinstellingen en uiteraard de trainees zelf. Dankzij hun inzet en betrokkenheid blijft de praktijkopleiding zich ontwikkelen en behouden we een stevig fundament voor de accountants van morgen.

Met vertrouwen kijkt de RPO vooruit naar de volgende stappen in deze gezamenlijke ontwikkeling.

Koninklijke Nederlandse
Beroepsorganisatie
van Accountants

Mercuriusplein 3
2132 HA Hoofddorp
Postbus 242
2130 AE Hoofddorp

T 088 4960 301
E nba@nba.nl
I www.nba.nl